

בלבבי משכן אבנה

כל החומר המופיע בעלון זה חדש

לפי האמור, השאלה שנשאלה, שאם אחדות הבורא ית"ש אין כמותה אחדות בנבראים, כיצד הנבראים יכולים להכיר אחדות זו. תשובה לדבר, רק מכח האמונה הנברא יכול להכיר אחדות כזו. אם הנברא היה מכיר אחדות כזו, הרי שהוא יכול להקיש מן הנגלה לנסתר, ועי"כ להכיר את הדבר. אולם בחמשת חושיו של הנברא, אין כזו אחדות. וכן בחכמה, שהיא שורש הכל, על אף שנאמר בה: "כולם בחכמה עשית", "מנורה זהב מקשה אחד", שיש בה אופן של אחדות, אבל גם בחכמה אין זו אחדות מוחלטת. רק באמונה שהנברא מאמין במציאות הבורא ית"ש, מכח כך הוא בעצם חווה לגמרי את ההכרה באותה אחדות. אלא שזו הכרה של אמונה בנפש, ולכן זו לא הכרה שיכולה להשתלשל למדרגת החושים למטה.

מי שהכרת אמונה זו קיימת אצלו בנפש, הכרה שהיא הכרת מציאות גמורה, הוא אינו יכול להעביר זאת לרעהו, כמו שאי אפשר לומר לעיוור מהי ראייה, וכן אי אפשר לומר לחרש מהי שמיעה, כך אי אפשר לומר למי שאין לו אמונה הכרתית, מהי אמונה. מי שהאמונה אצלו היא לא אמונה הכרתית, אלא אמונה של ידיעות בעלמא, מכח הגירסא דינקותא, אזי כל דבר שהוא שומע ביחס לאמונה הוא תמיד אומר: "אמונה, אמונה, מה יש יותר לומר שם?". וגם אם הוא מברר פעם נוספת את גדרי האמונה, אבל הוא נשאר באותה תפיסה חיצונית של האמונה, ולא מעבר לכך. צריך להבין באופן ברור מאד, לרוב רובם של בני העולם אין כמעט שום אמונה. כמובן שהם גם לא מוגדרים ככופרים רח"ל, אבל הם גם לא מוגדרים שאמונתם היא אמונת אמת. אמונה זהו כח הכרה!

בארוכה, אמונה אין הגדרתה שדבר שהאדם לא משיג בחמשת החושים, או דבר שהוא איננו משיג בשכלו ומחשבתו, אעפ"כ הוא מאמין שהדבר קיים. אלא, אמונה הגדרתה כח בנפש, כח חושי לא פחות משאר הכוחות החושיים שבאדם. ובעומק יותר, כמו שנתחדד בארוכה מאד לעיל, כל הכרת מציאות אמת מגיעה רק מהכח שנקרא אמונה. הכרת מציאות אמת היא אך ורק מהמדרגה שנקראת אמונה, כל ההכרות שאינן מגיעות מהמקום הפנימי שנקרא אמונה הם אינן הכרות אמת. מי שרואה וקובע שהדבר כך ע"פ ראייתו, זו איננה מציאות גמורה, אולי ראייתו ראייה מוטעית, מי אמר שהוא ראה נכון.

עדים הבאים לב"ד ומעידים שראו כך וכך, אולי הם ראו באופן שאינו ברור. אם יש לאדם אמונה, חוש ראייתו משתלשל מכח האמונה, והרי ששורש הראייה היא באמונה. אבל אם הוא מתחיל את החושים ממקום החושים, זהו ניצוץ של ע"ז. החושים שורשים במחשבה, והמחשבה שרשה באמונה - "החכמה מאין תמצא". כל הכרת מציאות היא אמונה, כמו שנתחדד בארוכה לעיל. הכרת המציאות מכח האמונה, אין כוונת הדבר שהוא מאמין שהדבר קיים אבל אין לו בו שום הכרה. אלא, זו הכרת המציאות מכח האמונה, כמו שאני רואה - אני מכיר, כמו שאני שומע - אני מכיר, וכן ע"ז הדרך. כאשר אני מאמין באמונה אמתית, בלב האדם, במוחו ודעתו, אזי הוא מכיר את הדבר מכח האמונה. אמונה בבורא עולם עניינה, הכרה חושית גמורה במציאות הבורא ית"ש. זוהי לא אמונה כפשוטו שהוא קיים, אלא זוהי הכרה חושית בקיומו מכח האמונה. האמונה מכרת, ומכוחה אנו מכירים את מי שאמר והיה העולם.

י"ג עיקרים ויסודות האמונה לרמב"ם

היסוד השני

והיסוד השני, ייחוד השם יתברך. כלומר שזה שהוא סיבת הכל - אחד. ואינו כאחד הזוג, ולא כאחד המין, ולא כאיש האחד המורכב שהוא נחלק לאחדים רבים; ולא אחד כמו הגוף הפשוט האחד במנין שמקבל החילוק והפרידה לאין סוף. אבל הוא יתברך שמו אחד באחדות שאין כמותה אחדות בשום פנים. וזהו היסוד השני מורה עליו מה שנאמר שמע ישראל אלוקינו ה' אחד.

הכרת אחדות ה' מכח האמונה

היסוד השני עניינו ייחוד ה' יתברך. גדר אותו ייחוד, כלשון הרמב"ם: "אבל הוא יתברך שמו אחד באחדות שאין כמותה אחדות". כאן נשאלת השאלה, אם אחדות השי"ת זוהי אחדות שאין כמותה אחדות, הכיצד אנו דנים באחדות שאין כמותה. אם יש כמותה אחדות, אנו יכולים לדמות מילתא למילתא, אחדות לאחדות. אבל אם אין כמותה אחדות, הרי שאיננו יכולים לדמות מילתא למילתא, וא"כ כיצד נאמין באותה אחדות.

התשובה הפשוטה לדבר - היא גופא, לכן זוהי אמונה! אילו הגדרת הדבר הייתה שיש לנו דוגמא של אחדות כזו, הרי שיש לנו היקש בדבר, ולכן זה איננו בהכרח גדרי האמונה. אולם, כיוון שאין לנו אחדות כזו בנבראים, "שאין כמותה אחדות בשום פנים", מכיוון שאין כמותה אחדות בנבראים אזי הכח שלנו להכיר את אותו דבר מתוך הנמצאות הנגלים לא קיים, אשר על כן אנחנו מאמינים באותה אחדות. זהו הביאור הפשוט בדברי הרמב"ם.

נבאר ביתר חידוד. כמו שנתבאר לעיל

פרק ההתבודדות | מרבינו אברהם בן הרמב"ם

זהו אחד מהפנים העמוקות לנתינת המן לבני ישראל ביציאתם ממצרים. הרי גם לירידת המן בודאי שהיה צריך בטחון, שבלי ביטחון מהיכן ירד המן. ואליבא דאמת, בשעה שהמן יורד, הוא יורד מלמעלה למטה, ונמצא שאת ביטחונם הם לא שמו כלפי מטה, אלא כלפי מעלה. זהו עומק סוגיית ירידת מן.

כאשר האדם לא נמצא במדרגת יוצאי מצרים שיוצא להם מן מהשמים, אזי גם כאשר הוא בוטח, אבל על דרך כלל הוא מסתכל שיבוא מזונו בבחינת "המוציא לחם מן הארץ", והרי שהוא קשור לארץ. כמובן שאם אין לו כלל בטחון, הוא מחובר לארץ יתר על כן, באופן של "בזעת אפיק תאכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת, וישלחהו יהוה אל'הים מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם" (בראשית ג, יט, כג), והוא חוזר ונקשר לארץ. אולם כאשר יש לו ביטחון - יש לו ניתוק מסוים מהארץ. אבל יתר על כן, מדרגת יוצאי מצרים שהבטחון הביאם שהם בוטחים כלפי מעלה.

על דרך כלל האדם בוטח כלפי מעלה, אבל שפעו מגיע מלמטה, ולכן הוא קשור למטה. אבל יוצאי מצרים בטחו כלפי מעלה, וגם השפע הגיע להם מלמעלה. זהו עומק המדרגה שנקראת "לא ניתנה אלא תורה אלא לאוכלי המן", שהם היו מנותקים לגמרי מהארץ.

על ידי ראייתם ושמיעת שיחותיהם ועיסוק בעניניהם. מן ההצצה בגדולת הבורא ומן ההתענגות על מלאכיו ויפעת בראיו

וכל זאת כדי להנצל מן הדברים שההמון שטוף בהם ולהיות חופשי שלא יטרד, וע"פ שהוא מנותק נפשית הוא יטרד, וכל זאת למה, משום שהוא זקוק לפרנסתו, ולכן הוא צריך להיות מעורב עמם, והוא יוצא לרחובה של עיר ומתערב עמם, על ידי ראייתם ושמיעת שיחותיהם ועיסוק בעניניהם, הוא מתעסק ומדבר עם בני אדם, והם מספרים לו את צרכי החומר שלהם, ואת תשוקות החומר שלהם, בבחינת "נפשי יצאה בדברו עמו", וע"כ הם מחברים אותו לעולמם שלהם, והוא מאבד את ההתנתקות הנפשית שאליה הגיע. אבל כאשר הוא מנותק מהם נפשית, "נבדל מעצרותיהם", ויש לו גם בטחון, הרי שהוא לא נצרך כל כך לבני אדם, והוא יכול לשבת בביתו ויותר לבטוח שהממון יגיע, ולכן הוא פחות מחובר עם בני אדם.

ותוצאת הדברים, שאם הוא מחובר אליהם הם מבדלים אותו מן ההצצה בגדולת הבורא ומן ההתענגות על מלאכיו ויפעת בראיו. אדם שיש לו את שעת השקט, שהוא חופשי מרעבון תאווני, ואיננו מחובר לתשוקת החומר, אזי אור הנשמה מתחיל להתנוצץ בתוכו, ועסקו הוא: "הצצה

פרק ו' | האופן למעשה של צירוף היראה והתורה.

כלומר, על אותו משקל של לשון חז"ל שהוזכר, מה הוא רחום אף אתה רחום, אז זוהי דבקות של רחום ברחום, מה הוא חנון אף אתה חנון אז זוהי דבקות של חנון בחנון, כמו כן דבקות בתורה בדבר ה' זו הלכה שנדבקים ברצונו יתברך שמו, מכח איזה כח בכוחות האדם הוא דבק ברצון של הבורא יתברך שמו? הוא דבק בו מכח רצון האדם שדבק ברצונו יתברך שמו!! לפי זה יש להבין מושכל פשוט.

על דרך כלל אם קוראים בשטחיות את דברי הנפה"ח, אז האדם סבור שאם **במחשבה** הוא עוסק ברצון הבורא, אז הוא דבוק **ברצון**. אבל לא היא! כי הרי הנידון הוא להתדבק ברצון, ואיזה כח הוא מעמיד מצידו להיות דבוק? - **מחשבה!** איך מחשבה נדב־קת ברצון?! למה הדבר דומה, לראובן שיודע מה שמעון רוצה, אבל עצם המחשבה לא דבוקה ברצון!! היא יודעת את הרצון, היא משיגה שיש כזה רצון, אבל היא לא דבוקה בו.

על דרך כלל, אם האדם לא מברר את דברי רבותינו בכלל, ואת דברי הנפה"ח כאן בפרט בענין הדבקות ברצונו יתברך שמו, אז נראה שהדבקות ברצון הבורא יתברך שמו היא בעצם **ידיעת** רצונו, שהאדם **מברר** את דבר ה' זו הלכה, **מה** רצון הבורא שהוא יעשה - אסור מותר, פטור או חייב, טמא או טהור - הוא מברר מה רצונו יתברך שמו לעשות למעשה, ואז **בהשכלה שבמוח** דיליה, הוא **יודע** מה רצון הבורא יתברך שמו, ובזה נראה לו שהוא דבוק ברצון הבורא.

אבל כמו שנתבאר, **דבקות של מחשבה ברצון הרי שזו דבקות שאינה באותו ערכין!!** לא נאמר מה הוא רחום אף אתה חנון, מה הוא חנון אף אתה רחום, שחנון יתדבק ברחום, ורחום יתדבק בחנון, אלא דייקא רחום ברחום, וחנון בחנון!!

ובאותו משקל א"כ בדקדוק לענינא דידן, הדביקות ברצונו יתברך שמו, הינה בהתדבקות הרצון שבאדם שדבק ברצון הבורא יתברך שמו!!

לכן פשוט וברור שאדם שלומד באופן הקיצוני של לומד שלא על מנת לעשות, הרי שהוא מופקע לגמרי מדבקות ברצונו, ומדוע? כי הרי כל הדבקות ענינה התדבקות רצון ברצון, ואם הוא לומד שלא על מנת לעשות, כלומר הוא מעמיד **רצון הפכי מוחלט** מעצם רצונו יתברך שמו!! זהו אדם שנעקר מעיקרא, כי עיקרה ושורשה של כל הדבקות רצון ברצון אינה קיימת

פרק ההתבודדות | מרבינו אברהם בן הרמב"ם

גדולת הבורא, התענגות על מלאכיו ויפעת ברואיו",
ראיית האור הרוחני.

אולם, אם לפתע מתעוררת בקרבנו השאלה: "מה נאכל למחר", ראשית כל, עצם הטרדה מורידה אותו מהרוממות העליונה, והוא נקשר למטה. ויתר על כן, הוא מתחיל לעשות חשבונות, כגון, מה אני צריך לעשות, ואח"כ הוא גם יוצא ועושה, ותוצאת הדברים שהוא מחובר באופן יותר חזק לבני אדם.

אלו הם שני צורות של חיים, באופן של דבר והיפוכו. בטחון שלם אינו קיים בבריאה, שלם יש רק אחד - הבורא יתברך שמו. אולם, ככל שיש לאדם יותר ביטחון, הוא יכול להיות יותר מנותק מבני אדם. וכמו שנתבאר, זה מורכב משני חלקים. החלק הראשון, התנתקות נפשית ממה שבני אדם חיים, מעולם החומר. וזהו מכח ביטול חלק המרגיש, והטיית כח הדוחף לעליונים. החלק השני, זהו כח הבטחון, שמבדיל את האדם בפועל ממה שבני אדם מתעסקים בו, ועיי"כ הוא נבדל ממה נפשית, ומעשית, והוא יכול לחיות בעולם כמציאות לעצמו.

על ידי כך שיהגה במ ויתן דעתו על קרבתם אל ה' יתעלה ואצילותם שעליה אמר דוד (תהלים קל"ט, י"ז-י"ח): "ולי מה יקרו רעיק אל מה עצמו ראשיהם. אספרם מחול ירבון"

כאשר האדם כבר לא קשור נפשית לעולם החומר, ובאופן מעשי יש לו יותר ויותר בטחון, הרי שהקשר שלו לעולם הוא מועט וקטן. ובשלב זה, התשוקות הפנימיות של אור השכל, והתשוקות הפנימיות של הרוח שנמצאת בלב, מתעוררות, ותוצאת הדברים היא, שתשוקת האדם היא גדולת הבורא, התענגות על מלאכיו ויפעת ברואיו, באופן שעל ידי כך שיהגה במ ויתן דעתו על קרבתם אל ה' יתעלה. אם מח האדם שקט ורגוע, הרי שמחשבתו על קרבת ה' היא דקה, פנימית, ומחברת. אולם אם האדם טרוד, מחשבותיו אינם רגועות, והם באופן של רצוא ושוב, רגע אחד למעלה, רגע אחד למטה, ולכן התקשרותו לעליונים לא נעשית בשלימות.

ואצילותם שעליה אמר דוד (תהלים קל"ט, י"ז-י"ח): "ולי מה יקרו רעיק אל מה עצמו ראשיהם. אספרם מחול ירבון" - ובאופן זה האדם משתוקק יותר ויותר לאצילות העליונה, למקור של השורש העליון. ככל שהאדם מתחבר יותר לבני אדם, הרי שהחיבור שלו הוא למטה. וככל שהוא מתנתק מהחיבור למטה, אזי מתגלה החיבור שלו למעלה. האדם נברא מנשמה וגוף, הגוף עפר מן האדמה, למטה, הנשמה שורשה בגובהי מרומים, למעלה. נמצא שיש לאדם שני סוגי קשרים, קשר אחד למטה, וקשר שני למעלה. ■ המשך

בע"ה בשבוע הבא- מתוך סדרת שיעורים על ספר "המספיק לעובדי ה'" מרבינו אברהם בן הרמב"ם

פרק ה' | כח הזכרון

צריך להבין, שלהתרגל לזכור הרבה מאוד דברים רק מכח החכמה, אמנם יש בזה מצד אחד מעלה, אך מצד שני, מלבד מה שבדר"כ רוב אותם אלו שלמדו משניות בילדותם בע"פ בלי הבנה בקושי זוכרים זאת כשגדלו, עוד ישנו חיסרון, שכאשר מפתחים זאת מעבר לשיעור הנכון, אזי כח הזיכרון הבנוי מכח החכמה הולך וגדל, והוא אינו יחסי לזיכרון שמכח הבינה (שיבואר מיד להלן).

והרי הדבר ברור שכח הזיכרון של האדם צריך להיות בנוי בעיקר מכח ההבנה, והזיכרון שמכח החכמה צריך להיות חלקי. מי שכח הציור חזק אצלו בנפש, יכול לבנות את הזיכרון גם על כח הציור. אך מי שכח זה אינו עיקרי אצלו, צריך לבנות את הזיכרון בעיקר על כח ההבנה, ובשום פנים ואופן לא שכח החכמה יתפוס את שטח הזיכרון הראוי לכח הבנת הדברים ומהלכם.

ולכן, שינון המשניות בע"פ של הילדים בקטנותם, צריך להיות בעיקר במשניות שהם למדו והבינו אותם, והם זוכרים את מהלך הדברים. כמובן שיש מקום ללמוד ולהיבחן גם על משניות ששינונו אותם ולא היתה בהם הבנה כלל, אך זה צריך להיות בגבולות הנכונים, בלי שזה יבוא על חשבון זיכרון הלימוד בהבנה, שמכוחו צריך להיות עיקר הזיכרון של האדם.

דוגמא לכך הוא אופן הבחינה על סוגיות הגמ'. שכפי הידוע, ישנה אפשרות להיבחן על דברי הגמ' באופן שהנבחן מצטט את דברי הגמ' מילה במילה כפי שהם כתובים, וישנה אפשרות להיבחן על הבנת הדברים באופן שהנבחן מסכם את מהלך הסוגיא - שקלא וטריא.

זכירת המילים של הגמ' ככתבם, יכולה להיות או מכח של ציור או מכח של חכמה הזוכרת את הענין כמו שהוא. ואילו זכירת השקלא וטריא של הגמ' זהו זיכרון של בינה שזוכר מכח הבנת הסוגיא ומהלכה.

בדקות, שני צדדים אלו נקראים בחז"ל "ליגמר" והדר "ליסבר", ליגמר זו אמירת המילים ככתבן, וליסבר זו הבנת הענין. ועיקר הזיכרון צריך להיות מכח הבנת הענין, וכפי המקובל מבית מדרשו של הגר"א שהעיקר זה לזכור את השקלא וטריא ולא את המילים. בנוסף לכך אפשר גם לסכם את השיטות ואת פיסקי הדינים ולזכור גם מכח כך.

בינה - זיכרון של הבנה ומהלך

הזיכרון השלישי שהוזכר, הוא זיכרון של בינה שזוכר מכח הבנת הענין. אדם שלמד ענין מסויים והבינו לאשורו בצורה יסודית ובהירה, הבין את תוכני הדברים, הבין את יסודי הסברות שבהם, וברור לו מהלך הדברים כיצד הם בנויים שלב ע"ג שלב, לימוד כזה נקלט ונחקק בעומק הנפש ומכח כך הוא זוכר את הדברים. ■ המשך בע"ה

בשבוע הבא- מתוך סדרת שיעורים "דע את תורתך דרכי הלימוד"

אבד | א"ר יוחנן

סוכה (נה ע"ב) - א"ר יוחנן, אוי להם לעובדי כוכבים שאבדו ואין יודעין מה שאבדו, בזמן שבהמ"ק קיים מזבח מכפר עליהן, ועכשיו מי מכפר עליהן.

ועיין משך חכמה (פנחס, פכ"ט), וז"ל בשביל ישראל שהם בני שביתה מכפר להם, ואגב דמכפר לישראל מכפר גם לבני נח. וכיוצא בזה אמרו בפרק קמא דהוריות (ו ע"א) דמיגו דמכפר לחיים מכפר נמי למתים. אבל בזמן הזה דלא מכפר לישראל, לא מכפר לבני נח. אך תוספות סוף מגילה (ל ע"ב, ד"ה שאר ימות החג) הביאו מדרש, דבזמן שקוראים בסדר הקורבנות מכפר עליהם, אכן כיון שמריעים ומצירים לישראל ואין מניחים לעסוק בתורה, איך יתכפר להם במה דישראל קוראים בתורה כיון שאין מניחים להם לעסוק בתורה. ולדבריו זה קאי על שבת וכל הרגלים. ובהרחבה יותר על כל הקרבנות.

אולם יעוין במהרש"א שם שקאי על סוכות, שכתב שם (ע"א), וז"ל, ול"נ לפרש בענין פרי החג, דאמרין לקמן שהיו ע' פרים נגד ע' אומות עע"ז, פר יחיד נגד ישראל וכו' ואוי להן. שאבדו ואין יודעין שבזמן שבהמ"ק קיים מזבח מכפר.

והנה בעיקר הדבר אי איכא כפרה לעכו"ם אמרו בירושלמי (נזיר, פ"ט, ה"א) בני ישראל נודרין בנייר ואין העכו"ם נודרין בנייר, וכו', דכתיב וכפר עליו, את שיש לו כפרה, יצאו עכו"ם שאין להם כפרה. ובקרבת העדה שם, שאינן מביאים חטאת אלא נדרים ונדבות. אולם הבבלי שם ריש פרק ט' יליף מדכתיב לאביו ואמו לא יטמא, את שיש לו טומאה, יצא עכו"ם שאין לו טומאה. ומדלא יליף כהירושלמי קצת יש להביא ראיה שס"ל שיש כפרה לעכו"ם, כמ"ש הכא בסוכה שיש להן כפרה (ולפ"ז מובן הספק בסנהדרין מו ע"ב, שאיבעיא להו קבורה משום בזיונא או משום כפרה, ולא הביאו ראיה ממלכי כנען שצוה יהושע לקברם בו ביום (יהושע, ח, כט, כז), דלבבלי יש כפרה לעכו"ם, ודו"ק). ועיין תמורה (ב' ע"א), בהקדיש עכו"ם להתכפר עכו"ם. והרי משמע שיש לעכו"ם כפרה. ועיין הגהות אשרי (ב"ב י ע"ב). ויש לחלק בין הדברים, שיש דברים שיש להם כפרה ויש שלא, ואכמ"ל.

והבן שלפי המבואר בירושלמי שאין כפרה לעכו"ם, זהו שלמות האבדה, כי אצל ישראל, כאשר חטא יש לו תשובה, שהיא השבת אבדתו, אולם אצל עכו"ם שחטא אין לו כפרה, וא"כ זהו אבדה ללא תשובה, ללא השבה, בחינת אבדון.

פרק ד' | רצון הכרח הרגל

הקדמה

בשני השיעורים הקודמים עסקנו בס"ד בחיבור של האדם לעצמו. וכפי שנתבאר ישנם בזה בכללות שני חלקים: חיבור האדם לעצמו מכח רצונותיו, וחיבור האדם לעצמו מכח תכונותיו.

עד כה עסקנו בחלק הראשון שהוא החיבור מכח הרצונות, ולמדנו שהאדם צריך להתבונן במעשים הגדולים והיסודיים שהוא עושה, ולבדוק: מה הם הרצונות שיכולות להניע בנ"א לעשות את אותו דבר, ומה הם המניעים שהניעו אותו לעשות את אותו דבר שהוא עשה. עי"כ האדם מתרגל ולומד מה הם חלקי הנפש שלו הגורמים לו לעשות דברים, והוא מכיר יותר ויותר בבירור את הרצונות המניעים של הנפש.

שלושה מניעים לפעולות

כל מי שהתבונן בדברים שנאמרו, חשב עליהם, וניסה ליישם אותם, זיהה בוודאי שלחלק מהמעשים שלו היו עוד מניעים הגורמים לפעולות מלבד כח הרצון.

ובאמת לכל אדם ישנם באופן כללי שלושה מניעים שגורמים לו לעשות פעולות, ובשיעור זה נעסוק בהם ונבארם.

המניע הראשון הוא **כח הרצון** שהוזכר עד כה. המניע השני הוא **ההכרח והכפיה** - אדם שעושה פעולה משום שהכריחו אותו לעשותה. והמניע השלישי הוא **ההרגל** הנקרא בלשון הנביא מלומדה, - האדם עושה פעולות משום שהוא מורגל לעשותם.

שורש ג' כוחות אלו נמצא בקבלת התורה ועסק התורה, במתן תורה מצד אחד עם ישראל קיבלו את התורה **מרצון** כשאמרו נעשה ונשמע, אך מאידך התורה ניתנה אף באופן של **כפיה** כשאחז"ל (שבת פח): כפה עליהם הר כגיגית וכו'. ובברכות התורה אנו אומרים **"ותרגילנו בתורתך"**. הרי שלושת הכוחות ביחס לשורש השורשים שהיא התורה הקדושה. וגם ביחס למעשים שבני האדם עושים מתגלים שלושת הכוחות המניעים שהם הרצון ההרגל וההכרח.

כח ההרגל

כשנתבונן על מעשינו, נראה כמובן שחלק לא קטן מהם נעשה מתוך הרגל, חינוכו אותנו לעשות פעולות, פעמים באופן שמעולם לא היתה לנו בהם הבנה ורצון והתרגלנו לעשותם, או שבתחילה עשינו אותם מרצון אלא שלאט לאט נעשה הדבר טבע והפך להיות הרגל בנפש. זהו כח חזק ששולט בחלק כלל לא קטן ממעשי בני האדם.

שזהו טבעו לעשותם. וכאשר האדם עושה את הדברים מעמקי ההויה של נשמתו, זהו הרגל של קדושה. זוהי כמובן מדרגה גבוהה מאוד ולא נעסוק בה כעת. ■ המשך בע"ה בשבוע הבא - מתוך קובץ שיעורים על

תפקידן של בנות ישראל.

אבד | אמר ר' שמעון בן לקיש

ביצה (ט"ז ע"א) - אמר ר' שמעון בן לקיש, נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ע"ש, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר (שמות לח, יז) שבת וינפש, כיון ששבת ווי, אבדה נפש. ופירש ר"ח, כלומר נתמעטה הנשמה.

ועיין זוה"ק (ויקהל, רד ע"ב) וינפש, ואוקמוה, ווי נפש דאבדת ושפיר איהו, אבל אי הכי ווי גופא אצטריך למימר דמינה אבדת נפש, אבל רזא דמלה דבר נש אית נפש דנטלא ומשיך לגביה להאי רוחא מערב שבת וההוא רוחא שריא בגווה דההיא נפש ודיירה בה כל יומא דשבתא, וכדין ההוא נפש יתירה ברבויא ותועלתא יתיר ממה דהוה. על דא תנינן כל נפשאן דישראל מתעטרן ביומא דשבתא ועטרא דלהון דשרי האי רוחא בגוייהו, כיון דנפק שבתא וההוא רוחא סלקא לעילא, כדין ווי לנפש דאבד מה דאבדת וכו'. וא"כ נאבד לנפש הרוח, ולא שהנפש נאבדה.

ועיין תורת חיים (סנהדרין צט ע"א), וז"ל, ועליו אמרו, שבת אחד מששים בעוה"ב, כי השפע היורד מעולם העליון דבר מועט הוא ובטיל לגביה כדבר הבטל בששים.

ובש"ה הק' (סוכה, נר מצוה, ד"ה מה) כתב, וז"ל, מה תועלת יגיע לאדם מזאת הנשמה היתירה בעודה בו בשבת, ע"כ נראה לענ"ד כוונת רבותינו ז"ל בזה, כי בהיות שאדם מורכב מגוף ונפש, הגוף אחד והנשמה אחת, יחדיו יהיו תמים, הנפש בהשכלה והגוף באכילה ושתיה, וכו', אבל בשבת יש לו נשמה יתירה כנוצר, א"כ הגוף יחיד בין המרובים (ובטל ברוב), עיי"ש.

ומהות הארת תוספת זו שמבטלת את הגוף בואר במהר"ל (יחידושי אגדות, שבת, ק"ח ע"ב) וז"ל, כי כאשר האדם ביגיעה ובבלתי מנוחה, הרי אי האדם בשלימותו, ויום השבת מיוחד שיהיה האדם בשלימות. וזה אמרם נשמה יתירה נתנה לאדם בשבת.

והנה זמן הכרת האבדה כפשוטו הוא במוצאי ש"ק. אולם יעוין בש"ה הק' (מסכת שבת, תורה אור, הג"ה ד"ה ועל) וז"ל, הפירוש, כיון שנכנס שבת ורואה מעלת הנשמה היתירה, אזי מבין ווי היה לו למפרע במוצאי שבת כשנאבד הנפש ממנו. וקרוב לכך איתא בבבב"ט (שמות, כי תשא, אות ז), שעל ידי שזוכר זאת שאחר שבת יסתלק ממנו הארה זו, לכך מתדבק בה ביותר. ועיין ליקוטי מוהר"ן, תורה ל"א, ותורה קכ"ו.

ולהיפך מזה כתב במאור עינים (ליקוטים, ד"ה בהעלותך) וז"ל, ווי אבדה נפש, ר"ל הנפש מאבד הווי של כל העתים לרעה ח"ו, ומבטל אותם, וביטולה זהו איבודה. ולדבריו זהו אבדה דתיקון.

ויתר על כן איתא בפרי צדיק (האזינו) מהנשמה יתירה נשאר רשימו דקדושה ביציאתו והחשק הגדול להשיגה כמו שטעמו בשב"ק, וכו', ולכך נרמז הנפש יתירה ביציאת שבת, שאז עיקר ההרגש מדאגה זו, ווי אבדה נפש, ומזה זוכין לחיי עוה"ב. ■ המשך בע"ה בשבוע הבא - נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה

נח | ד-ה

וימח את כל היקום אשר על פני האדמה. אדמה, אם-דה. והיינו שאדמה היא אם ושורש לכל צרופי ד-ה.

ומהות הדבר, כי האדמה שורש ואם לכל המדמה, מלשון אדמה לעליון. וממנה נגזר מדת "הוד", מלשון מודה על הטובה שקבל מזולתו, ומודה על האמת. והבן שכל הוד ענינו שדומה לזולתו ועי"כ מודה לו.

וזהו הכרת תודה לזולתו, כי כאשר ראובן נותן לשמעון דבר מה, מציאות ראובן משתקפת אצל שמעון, ונעשה שמעון דומה לראובן. ויתר על כן כאשר שמעון מודה על האמת לראובן, נעשה דומה לו בפנימיות.

ומלבד כך לשון הוד, מלשון הוד והדר. והבן שמהות הוד אינו לשון יופי כפשוטו. אלא מהותו כמ"ש חז"ל על אסתר, ירקרוקת היתה, אלא שכל אחת נדמת לה כאומתה. והיינו שכל אחד נראה לו שהיא דומה לה, לאומתה. וזהו הוד של יופי, שאדם רואה הדבר ונראה לו שהיא שדומה לו. וזהו מלת דומה, הוד-מ. וזש"כ והארץ הדום רגלו. והיינו שהארץ דומה לו, כמ"ש חז"ל, הוי דומה לו. וזו עבודת היהודי, הד-יוי, הוה דומה לו.

ויתר על כן היא מדת הדר, הד-ר, שע"י כח המדמה נעשים אחד, ודרים יחדיו, בבחינת ודבק באשתו והיו לבשר אחד. וזהו מכח שבשורש הם אחד, וזש"כ ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם ויקח אחת מצלעותיו. תרדמה, דה-תרם, שנעשה הרמה למדרגת ד-ה, הוי דומה, ויתר על כן אחד ממש.

וזהו מצות צדקה, קץ-דה, והיינו לגלות את הדומה לו, ולכך נותן לו צדקה. ויתר על כן שהעני והעשיר ידורו יחדיו ממש, בחינת הדר, ה-דר. וגילוי הארה זו היא בחינת אבן פטדה מאבני החשן. פטדה, פט-דה.

אולם ח"ו כאשר מסתלק בחינת חיבור והדמות זו, מתהפך הוד לדוה, כנודע, בסוד כל היום דוה. ובין איש לאשתו היפך החיבור כנ"ל, נעשה נדה, נ-דה. וזהו בחינת דחה, ח-דה, שנדחה החיבור והדימוי, ונעשה מדמה דקלקול. והיפוכו, חדוה, חה-דו. ובמקום חיבור הנקרא דיבור, "ראוה מדברת", נעשה דומיה, דה-ומי. וכן דממה, דה-מם. ואז האשה נהפכת לאבדה, כמ"ש בריש קידושין משל לאדם שאבדה לו אבדה וכו'. אבדה, אב-דה. ואזי נהפך הדיבור לדיבור דקלקול בבחינת דבה, דה-ב, שמוציא דבה עליה כמוציא שם רע, שזהו בחינת המרגלים שהוציאו דבת הארץ, שהיא בחינת אשה כנודע. וכאשר נתקן נהפך לעדה, ואין עדה פחות מעשרה, שמצורפים יחדיו, עדה, ע-דה.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבדה, אדוניה, אדמה, אדמתה, אהוד, אודה, אודיעה, הוד, דוה, אחיהוד, דינה, דמעה, הדר, חדוה, יהודי, יהודה, מדה, מדינה, מדכה, מצודה, נדבה, עדה, צדקה, שדה, רעדה, תודה, גדה, גדולה, גדליהו, דאבה, דאגה, דבה, דבורה, דבלה, דבלתמיה, דהר, דומיה, בחה, דומה, דחה, דוה, דכה, דלילה, דממה, חסידה, ילדה, הדף, יהוד, יהודית, יהודע, יהוצדק, מעדה, נדה, עמדה, עמיהוד, פדה, פדהצור, פטדה, צדקיהו, קדחה, צידה, רדה, תדהר, תרדמה, הדום. ■ המשך בע"ה בשבוע הבא - נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה

יושר יושר ג' קוים, עיגול כלי להם והוא בחינה רביעית כנודע. ובסוד אדנ-י, אין-ד, נעשה במקום ד', ג', היינו שנכלל הכלי שהוא ד' באור, שהוא ג'. והבן שישנה הבחנה שאין - ד, חוזר לאחד (עיין ערך קטן יחידה), וישנה הבחנה שחוזר לשלש.

שערות שערות, שער עליון. אדנות, שער תחתון (עיין שערי אורה ש"ב, ושערי צדק ש"א). ועיין עמק המלך (שי"ד, פצ"ה), ולזה אנו אומרים אדנ-י שפתי תפתח, שתפתח אותו השער שהיא סוגרת אותו. ונודע אדנ-י במילוי עולה תער"א, שער. ועיין מגן דוד (אות ד) הדלת במ"ק עולה י"א, וכן עולה שם אדנ-י, כי השם הזה הוא פתח ושער ודלת להכנס לשאר שמותיו הקדושים. והבן שסוד י"א דקלקול בחינת עשו כנודע, בסוד י"א יריעות עזים, והוא איש שער דקלקול. שמפיל שערות עליונות לאדנות דקלקול, י"א ארורים כנ"ל. ולכך אמר יעקב לעשו לשון אדנות, אדוני יודע כי הילדים רכים, יעבור נא אדוני לפני עבדו, עד אשר אבוא אל אדוני שעירה.

אזן כתיב (תהלים ו, י) שמעה אדנ-י תפלתי. ובארמית אזנים נקראים אודנין. כי שורש נוק' תחתונה מלכות, בנוק' עליונה בינה. אורות האזן ס"ג דע"ב דס"ג. ובאזן נגלה אות ה', והוא ה' פעמים אדנ-י, העולה ש"ה (עיין שער הכוונות דרוש העמידה, ד"ה). וכן מיתוק פ"ר דינים כמ"ש שם, וכונת מיתוקם הוא בתיבת אדנ-י, והוא כשתצייר ציור אלף בציור יו"ר שהוא ר"ו, ותחברנו עם ג' אותיות האחרות שהם דין, יעלו פ"ר, עיי"ש, שבצרוף אות ה' אחרונה של שם הוי"ה שהוא שורש לאדנות, עולה פרה, וזהו מיתוקם. וה' זו שורשה באזן (ועיי"ש דרושי תיקון חצות, ד"א).

חוטם עיין מגלה עמוקות (ואתחנן, אופן רנד) צו את יהושע, שהוא בא מיוסף, הוא יתקן חטא ירבעם בחייו, כי הוא ינחיל והוא "יעבור", בגימט' "רוח הטומאה" (סוד רוח בחוטם), אבל אתה (משה) עלה ראש הפסגה, ר"ל כשתמות אז תעביר המרכבה הטמאה, וכו', שאז נקבר על הר העברים, עברים בגימט' מרכבה טמאה, שאז העביר הבעל פעור שהוא החרון אף. זש"כ ונשב "בגיא", נוטריקון, בית גאין יסח אדנ-י (משלי טו, כה), ר"ל עבור שהסיח ע"ז, לכך נקבר מול פעור. וע"ז אמר משה כי יגרתי מפני האף והחמה, ולבסוף נצחו. ועיין פע"ח (שער השופר, פ"ג. וכן שער הכוונות, דרושי ר"ה, ד"ט) אדנ-י, עם י-ה, עולה אף. וכתב, ויחר אף הוי"ה במשה, וזאת לאחר שאמר משה, בי אדנ-י, שלח נא ביד תשלח. וזש"כ איכה יעיב באפו אדנ-י את בת ציון. ועיין שער הכוונות (דרושי ר"ה ד"ט) י-ה, אדנ-י, עם הכולל עולה בגימט' אף.

פה אדנ-י שפתי תפתח. ועיין הקדמת תיקוני זוהר, ורזא דדיבור אדנ-י. ובכדי לזכות למדרגה זו שהיא מעין בחינת

אור א"ס אמרו (זוה"ק, שמות, רס ע"ב) היכלא שביעאה, אדנ-י שפתי תפתח, רזא דרזין דלחישו ולא אשתמע קלא, הכא אינו רעותא דלבה לאתכוונא ולסלקא רעותא מתתא לעילא עד אין סוף.

ועוד עיין ספר הפליאה (ד"ה ויהי) ואם תרצה למנות ה' פעמים אחד, תמצא המרכבה אדנ-י (ה"פ אחד עולה ס"ה).

ועוד. עיין רקאנטי (תרומה) ואמר פ"ז, לרמוז למה שנאמר בספר יצירה, נעוץ סופו בתחילתו. כי השם הנכבד הנזכר באדנות שהוא סוף הבנין, ושם אהי-ה שהוא מקור הכל ותחלתו הוא כנגד פ"ו (אדנ-י, אהי-ה, עולה פ"ו), עם אין סוף יתעלה ויתברך (עולה פ"ז). אותיות אחרי א-ד-נ-י, ב-ה-ס-כ, עולה פ"ז. (ועיין שער הכוונות (דרושי תפלת השחר, ד"א) שני שמות שהם כ"ב (אותיות) וס"ה עולים פ"ז אשר בהם נכללים א"א וזו"ן, עיי"ש).

צמצום נודע שהצמצום היה במלכות אין סוף שהיא בחינת אדנות. ועיין ברית כהונת עולם (מאמר זה השולחן, פ"ד) אדנ-י בסוד הצמצום. והבן שאדני משמש אף לחול. וזהו עומק הצמצום, חול לשון חולין, חלל. ועיין פרדס רימונים (פי"ט, פ"א).

ועוד. צמצום ראשון עשית חלל, צמצום שני פרסא שנפרס מחזה עד טבור דא"ק כנודע. ומעין כך ביום שני של מעשה בראשית נעשה רקיע להבדיל בין מים עליונים למים תחתונים ועיין עבודת הקודש (ח"ד, פ"ו) מים תחתונים עקרון שם אדנ-י. ועיין שער הכוונות (דרושי סדר שבת, ד"א, ענין קבלת שבת) העשיה בכללותה היא מלכות, נוק', הנקרא אדנ-י, והשפחה דילה שהיא העשיה כנודע, נקרא סנדלפון. והנה חיבור אדנ-י וסנדלפון הם בגימט' פרסה. ועיי"ש עוד, ובמנחה יכוון לב"פ שם אדנ-י, וח' אותיותיהם, הם קל"ח. קלח - חלק.

קו כתיב (תהלים לט, ח) ועתה מה קויתי אדנ-י. ועיין מגן דוד (אות פ) י-ה, אדנ-י, הוי"ה, ואם תמנה שלש שמות תמצאם עולים קו.

עיגולים מגילה (לשון מגל עיגול) נקראת ב"א, י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו. העולה ס"ה כנודע מהגר"א, בחינת אדנות גימט' ס"ה. ואמרו קריאתה זו היא הילולה. הלל גימט' ס"ה, כנודע. ובקריאת מגילה יסוד דאבא נגלה באדנות, כנודע.

ועוד. עיין עבודת הקדש (ח"ג, פי"ב) מה שמצינו בחטא העגל (עיגולים) שכתוב ושלחתי לפניך מלאך וגו', והועילה תפלתו של משה ע"ה שלא ימסרו בימיו לשליח, וכו', והם שם אדנ-י שהיה מבקש משה ע"ה שילך בקרבם, עיי"ש, כמ"ש ילך נא אדנ-י בקרבנו.

שכינה מדברת מתוך גרונו, נצרך מדת ההשתוות. ועיין ספר הפליאה (ד"ה ה' נקרא גבורה) אשתוית, ר"ת, אדנ-י שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך. ועיין שער הכוונות (דרוש העמידה, ד"ה) בכוונת מלת פי.

ועוד. עיין שער הכוונות (דרושי הקדיש, ד"א) מתחברים ב' שמות אה"ה ואדנ-י, ונעשים אלקים. והבן - אה"ה אדנ-י, אלקים, פה, כולם עולים מנין שווה.

עינים - שבירה עיין שער הכוונות (דרושי כוונות ק"ש, ד"ו, פירוש תיבת ישראל) וצריך לכוין ולקבל עליו ד' מיתות ב"ד, סקילה, שריפה, הרג וחנק, מן ד' אותיות אדנ-י, כמבואר אצלנו בק"ש שעל המיטה. ועיין תיקונים, תיקון כ"א, ע"ב.

איתא בספר הפליאה (ד"ה סדר גאולה ותפלה) דע, בהתאחד מדות אל ח"י שהוא היסוד במדת אדנ-י, אז יושבת כל כסא מלכות ומושלטת על כל הנבראים. וכשא"ל ח"י הוא היסוד נבדל ממנה ומסתלק ממנה, אז מדת אדנ-י הנקראת שכינה הולכת בגלות ומשתעבדת תחת שאר ממשלת וכחות נכריות. ונודע שזהו שורש כל השבירה ירידת המלכות לבריאה, ובטל שם אדנות שהוא לשון אדנות וממשלה. ועיין שושן סודות (אות תקמג, סוד המשפט ביום הדין) אם תשמור למדת אדנ-י שהיא דנה דין בלי חמלה, מי יעמוד עם בניה ישראל, אין ספק כי יכלו בחטאם. ועיין פע"ח (שער השופר, פ"ג) תרועה בגימט' אדנ-י במלאו? ואותיות. תרועה לשון שבר.

עתיק עתיק מלכות של עולם עליון בחינת אדנות שיורדת לתתא. ועיין ליקוטי תורה (ישעיה) ואראה את אדנ-י, היינו כתר דבריאה הסמוך למלכות דאצילות, בסוד עתיק שבבריאה. ועיין עץ חיים (שער מד) ובין הבע"ח לצומח הוא אדני השדה, נגד עתיק דיצירה. והנה עתיק כולו פנים אין בו אחור. ועיין שער הכוונות (דרושי ויעבור, ד"ז) עון הוא אחורים דשם אדנ-י, שהם בגימט' קכ"ו. ובעתיק נהפך מעון לענו.

אריך אמרו (ברכות ד ע"ב) כיון דתקינו רבנן למימר ה' שפתי תפתח, כתפלה אריכתא דמיא. ושורשה הארת אריך. (ועיין שער הכוונות דרושי העמידה, ד"א). ועיין עוד שער הכוונות (דרושי חזרת העמידה, ד"ה) ודע כי זה השם דאדנ-י הוא למעלה בדיקנא דאריך וכו', הנה שם אדנ-י שה"ס י"ב אותיותיו (של מיליו) הנרמזים ב"ב תיקוני דיקנא דא"א.

ועוד. עיין שער הכוונות (דרוש קידוש ליל שבת, ד"א, ענין סעודת שחרית של שבת) ס"ת, הוי"ה לארך ימים, הם בגימט' ס"ה, כמנין אדנ-י.

אבא עיין קהלת יעקב (ערך גיד) וזהו סוד משארז"ל (ב"ר, יב, טו) מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין, בחינת אדנ-י, ובחינת אדנות עלה במחשבה סוד החכמה, בסוד

אבא יסד ברתא. ולהיפך עיין קיצור הכוונות לרמח"ל (סדר שב"ק) אדנ-י שפתי תפתח, תכוין שהיכל ק"ק מצד אבא עולה עם כל ההיכלות והעולמות הכלולים בו אל האצילות. ועיין שער הכוונות שם. ועיין שם (דרושי חזרת העמידה, ד"ה ענין כוונות אמון) מילוי של ע"ב מלבד הפשוט, מ"ו. מילוי של מ"ה מלבד הפשוט, י"ט. יחדיו ס"ה, בסוד אבא יסד ברתא. עיי"ש.

אמא עיין קהלת יעקב (ערך אדנ-י, י) אדנ-י, בגימט' אה"ה פשוט, ומרובע, א, א"ה, אה"י, אה"ה. וזה סוד כאמא כברתא. כי אה"ה בחינת אמא כנודע (תיקוני זוהר, תיקון סט, קיד ע"א).

ועוד. נודע י-ה, או"א. ואופן אחד של המילוי יוד, הי, יוד ה"ה, עולה ס"ה, גימט' אדנ-י. כי יש י"ה באבא וי"ה באמא. ועוד, מלכות דאמא, לאה. ועיין שער הכוונות (דרושי כוונות ק"ש, ד"ה) ואות ד' דאחד שהיא בחינת לאה, תכוין בה בסוד שם אדנ-י במילואו כזה, אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד.

ד"א עיין זוה"ק (זהר חדש, תיקונים, פד ע"ב) וכד ייתי בעלה, אדנ-י שפתי תפתח, אתפתחת לגבי תרי סמכי קשוט, ואיהו קביל לה בתרי דרועין, ה"ד שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני.

ועוד. עיין מגן דוד (אות נ) והשם הגדול (הוי"ה) הוא חוזה, שכן עולה כ"ו, והיא נבואה שעולה עם הכולל אדנ-י, ובהתחברות עמה ו' שהוא השם הגדול נעשית חזון, שכן חזון עולה ע"א, והוא חיבור שם אדנ-י עם ו', והכי איתא בספר התיקונים, ובזו אתעבידת אספקלריא דנהרא, אדון דילה.

ועוד. אדם וחווה, גימט' אדנ-י. ועיין שער הכוונות דרושי חזרת העמידה, ד"ה, ענין כוונות אמון.

נוק עיין זוה"ק (זהר חדש, תיקונים, פא ע"א) כד ישראל אמרין אדנ-י שפתי תפתח, אדנ-י, שכינתא, כד איהי אתפתחת לקבלה לבעלה, וכו', הא אינון כרובים דכר ונוק' כחדא.

ועוד. עיין מגן דוד (אות ש) וכן אדנ-י מלשון האדנים, כי השם הזה הוא אדן ובית קיבול לכל שאר השמות. ועיין ספר השם, השם הזה הוא ראשון ובית שער ליחוד ליכנס בו ממטה למעלה, והוא סוף היחוד מלמעלה למטה, לכך נחשב ראשון ועשירי, ולכך תחלתו אלף וסופו יוד, ונעוץ סופו בתחלתו, והוא ראשון והוא אחרון, ואותיות הדין כלולות בו, לומר שהכל בו, ולפיכך נקרא אדני.

ועוד. עיין עץ חיים (של"ח, פ"ד, מ"ת) גם וכ"ב אותיות, גימט' אדנ-י, שהוא ברחל. ועיי"ש סוד רות, מילוי אדנ-י, בהסרת הפשוט עולה רות.

■ המשך בע"ה בשבוע הבא - נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה - להארות, הערות, והוספות: rav@bilvavi.net

בסוף הלכות מאכלות האסורות ושם לענין איסורים, הוי מדברי קבלה, אבל העיקר מאברהם. ונקטו הפוסקים שאינו עשה גמור מדאורייתא.

ועיין כלי חמדה (נשא אות ג') שמצות לא תעשה אין דין חינוך. אולם אסור לספות לו איסור בידים. ופשוט.

ד. ובגדר וטעם המצוה, עיין אגרות משה (יו"ד, ח"א, סימן רכד) שביאר שנחלקו הראשונים בגדר המצוה, שהרמב"ן ס"ל שגדרו שיתרגל הקטן "במעשה" המצות כשיהיה גדול, ולכך אין לקטן שום חיוב השתא. אולם הראשונים ס"ל שגדרו כדי שיתרגל "בקיום" המצות, ולכך כבר מעתה חייב מדרבנן, עיי"ש. ולהשלמת הענין עיין קונטרס דיני חינוך קטן בילקוט יוסף, שהר"ח ח"ב מאוד בכל דיני חינוך.

שאלה כיצד להתמודד עם כפיתיות

כיצד אשה שומרת תורה ומצוות צריכה להתמודד עם כפיתיות, מבחינה תורנית אמונית ומעשית, לא מאד קיצוני, אבל קיים ומפריע לחיות. נוסו כבר מספר שיטות, עם שיפור מה. אני מחפשת פתרון, שיכול להיות תהליך ארוך טווח, אבל מושלם.

תשובה

שורש ההפרעה יסוד עפר בלתי מתוקן שיוצר כפיתיות ומחויבות לעשות דבר מה פעמים רבות וכדו'.

שורש התיקון: מודעות שזהו כח חיצוני שמחייבו וזה אינו הוא שרוצה בכך, או חושב כך.

תיקון למעשה: מלבד תפלה מעומק הלב לקב"ה. והתבוננות שאין זה רצון הקב"ה, אלא הפרעה.

א. כשרוצה לעשות דבר כמה פעמים, אל יעשה כן מידף אלא ימתין מעט.

ב. יעשה זאת באיטיות, אף את הפעם השניה והשלישית וכו'.

ג. קודם שעושה כן יעשה עוד מעשה אחר.

ד. ילך ויחזור לאחוריו קודם שעושה כן.

ה. תנועה הפוכה בנפש, יחזור ויעשה כן במהירות רבה ברצפיות פעמים רבות, עד שיקוץ בעצמו.

ו. פעם יש כך ופעם כך. פעם באיטיות, השהייה וכו', ופעם מהירות מופלגת כנ"ל.

ז. יעשה כן בצורות משונות ע"מ לגחך את הדבר. ומתוך כך יתבונן בעצמו איך לא רק "צורת המעשה" ליצנות, אלא "עצם המעשה".

ח. יעשה פעם אחת פחות ממה שרוצה ומרגיש מוכרח. ופעמים יעשה הרבה יותר כנ"ל, אולם לא כפי שרוצה.

ט. יעשה את המעשה באופן חלקי, ולא בשלמות ממש.

י. יעשה מעשה הפוך לאותו מעשה, במקום נקיון לכלוך, במקום סגירה פתיחה. ■ המשך בע"ה בשבוע הבא - מהארכיון של שו"ת

שאלה מצות חינוך - מהותו, על מי מוטל, מקורו בתורה, טעמו

מהי חובת חינוך, מאיפה מגיעה המילה חינוך? האם זה אותו חוב של ללמד תורה לבנו, או האם זה חובה אחרת. ואיך מקיימים אותו? האם החיוב מוטל על האם או רק על האב. אם החוב מוטל על האם, מהו המקור בתורה לכך?

תשובה

א. אמרו (יומא פב ע"א) שלשון חינוך יש בו ב' משמעויות.

א. "התקדמות" - כגון לגבי צום יוה"כ, היה רגיל לאכול בשתי שעות אכילין אותו שלש, בשלש מאכילין אותו לארבע.

ב. "השלמה" - שיצום כל היום.

ומהותו. שכשם שאצל האדם עצמו יש ב' חלקים.

א. התקדמות עוד שלב בהדרגה מהמקום שבו הוא נמצא, שלב אחר שלב.

ב. שאיפה לתכלית ולשלמות. וכן הדבר אמור בחינוך בהקב"ה

לה ממש. חינוך להתקדמות, וחינוך לשלמות. ושורש הדרגה זו מקורה אצל חנוף שעליו נאמר (בראשית ה, כד) ויתהלך חינוך את האלקים. והיינו שכל הזמן התקדם עוד ועוד. ולעומת כך חינוך של השלמה שורשו בחנוכת המזבח, כמ"ש (במדבר, נשא, ז, פד) זאת חנכת המזבח ביום המשח אותו. חנוכה של השלמה. וכאשר הדבר מושלם ישנה התחלה חדשה. ומצד כך לשון חינוך התחלה, "מחנכין את המזבח".

ב. מצות חינוך על מי מוטלת, האם על האב או על האם. עיין נזיר (כט ע"א), שרק האב חייב בחינוך ולא האם בחינוך, "קסבר איש חייב לחנך את בנו במצות ואין האשה חייבת לחנך בנו במצות". ועיין רש"י חגיגה (יד ע"א ד"ה איזהו קטן), שמשמע שגם האב חייבת. ונחלקו בכך הפוסקים.

חיוב תלמוד תורה לכו"ע האשה פטורה ללמד את בנה, כל שחייב ללמוד חייב ללמד, כמ"ש בקידושין (כט ע"א). לעומת כך האב חייב ללמדו תורה ואינו תלוי בחינוך, כמ"ש "ולמדתם את בניכם". ומלבד כך כשם שחייב לחנכו במצות, כך חייב לחנכו במצות ת"ת. כגון שהיה רגיל ללמוד שעה יחנכו ללמוד ב' שעות, כמו לגבי צום ביוה"כ. וכן חינוך באיכות.

ג. מקור מצות חינוך. יעוין במשך חכמה (וירא, יח) שכתב הנה חינוך מצוה לבנים במצות עשה לא נזכר, רק עשה בולמדתם את בניכם, הוא בת"ת. ואמרו בניזיר (כט ע"א) דהאב חייב לחנך בנו במצות ואין האשה חייבת לחנך את בנה במצות. פירוש דהוה כמו מצות עשה של ת"ת דהאשה פטורה. ויעוין אורח חיים (סימן שמ"ג) בביאור הגר"א ובמג"א.

ומקור מצות חינוך במצות עשה, מקורו בזה הפסוק מאברהם אבינו שצוה את בניו בקטנם על המצות. דקרא שהביא הרמב"ם

נא לשמור על קדושת הגיליון

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245 | USA 718..295.1245

הצטרפות לרשימת העלון | לכל ענייני העלון | לקחת חסות עבור עלון: info@bilvavi.net

רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ - משלוח ברחבי העולם 03.578.2270 | books2270@gmail.com

ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברמוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829